

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Komparace účinků volebních systémů Nizozemí
a Slovenska na teritoriální reprezentaci

Bakalářská práce

Autor:	Petr Dvořák
Studijní program:	N6701 – Politologie
Studijní obor:	Politologie
Forma studia:	Kombinovaná
Vedoucí práce	Mgr. Petra Vodová, Ph.D.

Hradec Králové, 2022

Zadání bakalářské práce

Autor: Petr Dvořák

Studium: F18BK0047

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie

Název bakalářské práce: Komparace účinků volebních systémů Nizozemí a Slovenska na teritoriální reprezentaci

Název bakalářské práce AJ: Comparison of the effects of electoral systems in Netherland and Slovakia on territorial representation

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá komparací účinků poměrných volebních systémů s celonárodním volebním obvodem a jejich účinky na teritoriální reprezentaci. Jedná se o volební systémy Slovenska a Nizozemí. Práce zkoumá výsledky v obou zemích zejména s ohledem na teritoriální složení dolních komor parlamentů. U každého systému má práce za úkol porovnat, jestli dochází k nadreprezentaci či podreprezentaci kandidátů z určitých geografických oblastí. Hlavním úkolem práce je zjistit, jestli dokáží volební systémy s celonárodním volebním obvodem produkovat geograficky proporční výsledky na úrovni krajů a provincií. U obou systémů budu čerpat z období od začátku jednadvacátého století po současnost. Po rozvedení těchto témat v závěru hodnotí a srovnává výsledky obou volebních systémů.

Kubát, Michal. Volby a volební systémy

Lijphart, Arend. Electoral systems and party systems : a study of twenty-seven democracies

Říchová, Blanka. Nizozemí: od konsociační demokracie k polarizovanému modelu vládnutí

Klíma, Michal. Volby a politické strany v moderních demokraciích

Lebeda, Tomáš. Volební systémy poměrného zastoupení : mechanismy, proporcionalita a politické konsekvence

Giovanni, Sartori. Srovnávací ústavní inženýrství : zkoumání struktur, podnětů a výsledků

Zadávací pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petra Vodová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 29.5.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením Mgr. Petry Vodové, Ph.D., a všechny použité prameny a literaturu jsem uvedl v příloženém seznamu.

V Hradci Králové dne 10. června 2022

Petr Dvořák

Anotace

DVOŘÁK, Petr. *Komparace účinků volebních systémů Nizozemí a Slovenska na teritoriální reprezentaci*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Katedra politologie. 2022. Bakalářská práce. Vedoucí práce Mgr. Petra Vodová, Ph.D.

Bakalářská práce se zabývá komparací účinků poměrných volebních systémů s celonárodním volebním obvodem a jejich účinky na teritoriální reprezentaci. Jedná se o volební systémy států Slovensko a Nizozemí. Práce zkoumá výsledky voleb v obou zemích zejména s ohledem na teritoriální složení dolních komor parlamentů. U každého systému má práce za úkol porovnat, zda dochází k nadreprezentaci či podreprezentaci kandidátů z určitých geografických oblastí. Hlavním úkolem je zjistit, jestli dokáží volební systémy s celonárodním volebním obvodem produkovat geograficky proporční výsledky na úrovni krajů a provincií. V případě obou systémů jsou informace a poznatky čerpány z období od začátku 21. století po současnost. Po podrobnějším rozboru těchto témat jsou v závěru práce zhodnoceny a srovnány výsledky obou volebních systémů.

Klíčová slova: teritoriální reprezentace, volební systém, geografická reprezentace, nominace.

Annotation

This bachelor thesis compares the effects of proportional electoral systems with the national constituency and their effects on territorial representation. These are the electoral systems of Slovakia and the Netherlands. The bachelor thesis examines the results in both countries with regard to the territorial composition of the lower houses of parliaments. For each system, the aim is to compare, whether there is over or under-representation of candidates from certain geographical areas. The main aim of this thesis is to determine whether electoral systems with nationwide constituencies can produce geographically proportional results at the county and provincial levels. For both systems, I will draw on the period from the beginning of the twenty-first century to the present. After elaborating on these themes, it concludes by evaluating and comparing the results of the two electoral systems.

Keywords: territorial representation, electoral system, geographical representation, nomination.

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Petře Vodové, Ph.D., za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a při vypracování této bakalářské práce.

Obsah

Obsah	8
Seznam použitých zkratek	10
Úvod	11
1 Teorie politické reprezentace	14
1.1 Jak mohou strany geografickou reprezentaci ovlivnit	16
1.2 Proč by měly strany usilovat o naplnění geografické reprezentace.....	17
2 Vliv celonárodního volebního obvodu na geografickou reprezentaci	20
3 Volební systém Nizozemí	22
3.1 Volební obvod a kandidátní listiny.....	22
3.2 Volební klauzule a rozdělování mandátů	23
4 Volební systém Slovenska	25
4.1 Volební obvod a kandidátní listiny.....	25
4.2 Volební klauzule a rozdělování mandátů	26
5 Srovnání obou systémů	27
6 Rozdělení slovenských krajů a nizozemských provincií	30
6.1 Slovensko.....	30
6.2 Nizozemí.....	31
7 Výzkum geografické reprezentace na Slovensku a v Nizozemí a vyvození očekávání	33
8 Metodologie	36
9 Geografická reprezentace na Slovensku	38
9.1 Nadreprezentace metropolitních oblastí	38
9.2 Podreprezentace krajů přímo sousedících s metropolitními oblastmi	40
9.3 Proporčnější reprezentace jižních krajů (Trnavský, Nitrianský, Banskobystrický) než krajů na severu země (Trenčínský a Žilinský)	41

10 Geografická reprezentace v Nizozemí	44
10.1 Nadreprezentace metropolitních oblastí	44
10.2 Podreprezentace provincií přímo sousedících s metropolitními oblastmi...	47
10.3 Proporčnější reprezentace provincie Frísko oproti přilehlým provinciím...	48
Závěr	50
Seznam tabulek a obrázků	55
Prameny a literatura	56

Seznam použitých zkratk

ANO – Aliance nového občana

CDA – Křesťansko-demokratická výzva

CDU – Křesťansko-demokratická unie

LSNS – Kotlebovci – Lidová strana Naše Slovensko

MOST-HÍD – Slovensko-maďarská strana spolupráce

NR SR – Národní rada Slovenské republiky

PvdA – Strana práce

SaS – Svoboda a Solidarita

SDKU – Slovenská demokratická a křesťanská unie

Směr – Slovenská sociální demokracie

SMK-MKP – Strana maďarské komunity – Magyar Közösség Pártja

SNS – Slovenská národní strana

SP – Socialistická strana

VVD – Lidová strana pro svobodu a demokracii

Úvod

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jakým způsobem je zajištěna geografická reprezentace poslanců v dolní komoře nizozemského parlamentu (Tweede Kamer) a Národní rady Slovenské republiky (NRSR). Hlavní výzkumná otázka zní: Dochází u proporčních systémů s celonárodním volebním obvodem k nadreprezentaci určitých geografických oblastí? Nizozemsko a Slovensko byly pro tuto práci vybrány vzhledem k podobným volebním systémům. V obou zemích se volí v jednom celonárodním volebním obvodě a odborná diskuze na téma geografické reprezentace v těchto zemích není příliš rozšířená, což je jeden z hlavních důvodů výběru tohoto tématu.

Geografická reprezentace je součástí deskriptivní reprezentace, u které se předpokládá, že zvolený zástupce je v určitém smyslu zástupcem skupiny lidí, jejichž zájmy bude hájit. Různé regiony se pojí s různým způsobem života, politickou kulturou, identitou i ekonomickými zájmy. Zvolený zástupce tak může sdílet se svými voliči pohled na některé problémy a snažit se hledat řešení (Mikešová & Kostecký, 2016).

U volebních systémů, ve kterých jsou zástupci voleni ve více obvodech, je určitá geografická reprezentace dopředu zajištěna, protože v každém volebním kraji strany nominují určitý počet kandidátů. Nicméně v tomto případě tvoří území Slovenska a Nizozemska v rámci parlamentních voleb jeden celonárodní volební obvod.

To, jak je volební obvod velký, je klíčovou proměnnou, která zásadně ovlivňuje účinky volebního systému. Malé volební obvody často zvýhodňují velké strany, pokud porovnáme procento získaných mandátů s procentem hlasů odevzdaných pro jednotlivé strany. Se zvětšujícím se obvodem roste také proporcionalita jeho výstupů (Chytilík et al., 2009).

Celonárodní volební obvod produkuje velmi proporční výsledky, pokud sledujeme poměr mezi získanými hlasy ve volbách a poslaneckými mandáty, které strana získala. Kritika celonárodního obvodu však spočívá v jeho neschopnosti produkovat výsledky, které by odpovídaly proporčnímu geografickému složení

země. Schopnost zajistit teritoriální reprezentativnost parlamentu je úskalím pro celonárodní volební obvod, nicméně je třeba připomenout, že velký vliv na geografickou proporčnost parlamentu mají politické strany (Charvát, 2017).

Někteří výzkumníci se přiklánějí k názoru, že volby už nejsou volbami o lidech, které by voliči osobně znali, což je jeden z důvodů, proč se voliči rozhodují z hlediska sobě blízkých politických programů politických stran. Na druhou stranu nelze tvrdit, že by geografické kořeny při volbách nehrály žádnou roli. Často se u kandidátů projevuje tzv. „efekt kandidáta“ (friends and neighbours effect). Podstatou tohoto efektu je snižující se volební podpora kandidáta s rostoucí vzdáleností mezi voličem a místem bydliště kandidáta (Mikešová & Kostecký, 2016). Kandidáti často disponují větší volební podporou v blízkosti rodných měst. Na tento tzv. efekt kandidáta poukazují mnozí autoři (Gimpel, 2008; Mikešová & Kostecký, 2016).

Poměrně velká část autorů geografické reprezentaci stále připisuje důležitost. Jedním z argumentů pro důležitost geografické reprezentace je rozhodování o výdajích ze státního rozpočtu. Poslanci spojení s určitým regionem se pro tyto regiony snaží získat co možná nejvíce finančních zdrojů, dotací apod. Geografické oblasti, které jsou v parlamentu podreprezentované, jsou v této situaci v nevýhodě. Další argument je směřován na důležitost vazby mezi politikem a obyvateli (Mikešová & Kostecký, 2016).

Snaha o zajištění geografické reprezentace by měla být důležitou součástí volebních systémů. Bohužel ji nejsou schopny poměrné systémy s celonárodním volebním obvodem zcela zajistit, a proto je důležité se touto problematikou hlouběji zabývat.

První část práce je zaměřena na teorii reprezentace. Začíná obecnou charakteristikou tohoto pojmu tak, jak jej popsali někteří autoři, a větší část je věnována pohledu H. Pitkin, která ve své knize *The concept of representation* (1967) rozpracovala pojetí reprezentace z mnoha různých úhlů pohledu. Druhá a třetí kapitola má za úkol čtenáři poskytnout pohled na to, jakým způsobem mohou politické strany geografickou reprezentaci ovlivnit a z jakého důvodu by o ni měly

vůbec usilovat. Čtvrtá kapitola je přiblížením toho, jaký vliv má celonárodní volební obvod na geografickou reprezentaci. Dvě následující kapitoly se věnují způsobu nastavení a fungování volebních systémů v Nizozemí a poté na Slovensku. Popisují kandidátní listiny, volební obvody, přirozený práh, uzavírací klauzule a způsoby, kterými jsou přepočítávány hlasy na mandáty. Poslední podkapitola shrnuje nejdůležitější rozdíly v nastavení obou volebních systémů. V závěru teoretické části práce se nacházejí kapitoly, které mají čtenáře seznámit s důležitými informacemi pro orientaci v analytické části práce. Jako první jsou představeny obě země z hlediska jejich administrativního členění. Kraje a provincie jsou rozděleny do kategorií, které jsou dále používány v analytické části. Velmi důležitá je kapitola Výzkum geografické reprezentace na Slovensku a v Nizozemí, kde se čtenář dozví, jaké výzkumy na toto téma byly provedeny a s jakými závěry přišly. Zároveň jsou v této kapitole definována očekávání, která budou ověřována v rámci analytické části práce. Poslední kapitolou teoretické části je metodologie představující způsob, jakým bude prováděn výzkum, jak a kde byla shromažďována data potřebná pro tuto analýzu.

Následuje analytická část, na jejímž základě bude zodpovězena hlavní výzkumná otázka a zhodnocena platnost očekávání. Co se týče členění této části, bude postupováno obdobným způsobem jako v kapitole Výzkum geografické reprezentace na Slovensku a v Nizozemí. U obou zemí se práce bude zabývat jednotlivými vzorci geografické reprezentace, budou zhodnoceny výsledky a vysvětleny možné příčiny těchto výsledků. Kapitoly budou doplněny o tabulky s výsledky. V závěru práce bude provedeno porovnání mezi oběma státy.

1 Teorie politické reprezentace

Koncept politické reprezentace se na první pohled jeví jako jednoduchý a jasný, nicméně pokud se pustíme do hlubšího zkoumání tohoto fenoménu, zjistíme, že tomu tak zcela není a najít všeobecně uznávanou definici je velmi obtížné.

Ačkoli si mnozí autoři vykládají tento pojem odlišným způsobem, lze vysledovat klíčové znaky, které se shodují. Prvním znakem je přítomnost reprezentanta, ať už mluvíme o hnutí, organizaci nebo o osobě. Druhým znakem je reprezentovaná populace. Třetím společným znakem je diskurz či názor, který je reprezentován. Čtvrtým znakem je určitý kontext, v rámci kterého aktivita reprezentace probíhá. Pátým a posledním komponentem jsou názory nebo zájmy, které jsou z reprezentace vyloučeny.

Hanah Pitkin a její kniha *The concept of representation* (1967) je jednou z často zmiňovaných a vlivných prací na poli teorie politické reprezentace. Podle definice Pitkin (1967) je reprezentace něco, co se snaží učinit něco či někoho přítomného, ačkoli se tam v daný okamžik nenachází. Lidé nemohou být přítomni politickým jednáním, a proto je vůle lidu zprostředkována zástupci, kteří disponují nezbytnou nezávislostí (Pitkin, 1967).

V úvodu své knihy *The Concept of representation* (1967) Pitkin zdůrazňuje, že pro pochopení významu politické reprezentace je nezbytné brát v potaz mnoho různých možností, ve kterých může být politická reprezentace použita, k čemuž podle ní u části autorů nedochází. Pro pochopení a správné používání pojmu reprezentace je nutné jej aplikovat s přihlédnutím ke konkrétnímu případu a jeho okolnostem.

Ve vlastním pojetí Pitkin (1972) rozděluje politickou reprezentaci do čtyř skupin právě v souvislosti s tím, v jakém případě je pojem používán.

Prvním typem je formální reprezentace, jejíž základní funkcí je dovolit někomu, aby jednal za nás. Podle Pitkin je tento náhled na reprezentaci velmi častý mezi různými teoretiky a mysliteli. Odkazuje zde například na T. Hobbese, podle kterého by se lidé měli vzdát části svých práv ve prospěch suveréna, který by jednal v zájmu

všech. Stěžejním kritériem jsou volby, jejichž prostřednictvím voliči dávají právo rozhodovat v jejich zájmu (Pitkin, 1967).

Dalším typem je reprezentace symbolická. V tomto případě je reprezentace zastoupením něčeho, co ve skutečnosti přítomno není. Symboly mohou sdílet určité charakteristiky toho, co mají symbolizovat. Jako padesát hvězd na vlajce Spojených států amerických symbolizuje padesát států federace, je to podle Pitkin (1967) stejné i u lidí. Stejně jako vlajky mohou reprezentovat národy, stejně tak lidé mohou za určitých podmínek reprezentovat svůj národ (Pitkin, 1967).

Třetím typem je reprezentace substantivní. Stěžejní u tohoto typu je otázka, co vlastně znamená reprezentace jako lidská aktivita. Pitkin (1967) argumentuje tím, že nezná autora, který by se věnoval reprezentaci jako konkrétní aktivitě. Stávající definice nám nepomáhají nějakým způsobem měřit to, jak dobře či špatně si reprezentant počíná. Substantivní reprezentace má objasnit podstatu aktivity reprezentace, tedy to, co se v průběhu reprezentace děje, co přesně si představit pod reprezentací ostatních. Nespočet autorů mluví o vztahu, spojení, podobnosti nebo kontaktu, který by mezi sebou měli volič a jeho volený zástupce mít. Otázkou ale podle Pitkin (1967) zůstává, co tohle všechno znamená v praxi.

Odlišný pohled na politickou reprezentaci přináší reprezentace deskriptivní, která je tím zásadním pohledem pro tuto bakalářskou práci. Výzkumníci zabývající se deskriptivní reprezentací se věnují ideálnímu složení parlamentu. Podle mnoha těchto autorů je klíčem k pravé reprezentaci takové složení zákonodárců, které by přesně odpovídalo složení celého národa. V rámci teorie deskriptivní reprezentace se v literatuře můžeme setkat s mnoha různými připodobněními. Někteří autoři mluví o parlamentu jako o zrcadle, které odráží obraz celé společnosti (Pitkin, 1967).

Podle dalších stejně jako mapa reprezentuje pohoří a údolí, řeky a jezera, stejně tak i legislativní orgány by měly reprezentovat celou společnost (Pitkin, 1967).

Podle Pitkin (1967) nezáleží na tom, které z přirovnání si zvolíme, stejně jako žádný obraz či mapa neposkytnou přesný obraz zobrazované věci. Společnost se navíc mění, což neplatí u mapy či obrazu, který již byl jednou namalován. Zrcadlo je schopné reflektovat měnící se podobu, nicméně zachytí pouze vizuální

stránku. Perfektní shoda je zkrátka nemožná. Můžeme se pouze snažit dosáhnout co nejmenších rozdílů (Pitkin, 1967).

O deskriptivní reprezentaci hovoříme tehdy, pokud je zastupitel zástupcem určité širší skupiny obyvatel, u které se předpokládá, že bude schopen ji dobře reprezentovat při získání mandátu. Koncept geografické reprezentace vyvstává ze spojení mezi voličem a zastupitelem (Mikešová & Kostelecký, 2016).

Předpokládá, že různá místa jsou charakteristická různým způsobem života, kulturou i ekonomickými zájmy. Zastupitelé pocházející z určité oblasti tak mohou se svými voliči sdílet pohled na různé problémy, které jsou spojeny s jejich regionem. Geografická reprezentace je subtypem deskriptivní reprezentace (Mikešová & Kostelecký, 2016).

1.1 Jak mohou strany geografickou reprezentaci ovlivnit

Ještě předtím, než bude pojednáno o tom, jakým způsobem ovlivňuje celonárodní volební obvod geografickou reprezentaci nebo proč by měly strany o geografickou reprezentaci vůbec usilovat, bude upozorněno na možnosti, které strany mají při snaze zajistit geografickou reprezentaci.

Jednou z možností, které mohou strany využít, je tzv. ticket balancing, tj. jisté vyrovnání kandidátů na základě určitých charakteristik (vzdělání, pohlaví atd.) V souvislosti s geografickou reprezentací jde o nominaci kandidátů z různých geografických oblastí napříč celou zemí namísto kandidátů pouze z hlavního města (Put, 2016). S tím souvisí tzv. efekt kandidáta, který by stranám mohl napomoci v získávání hlasů například v regionech, kde strana obvykle velkou podporu nemá. Podle všeho mají kandidáti v blízkosti svých rodných měst vyšší voličskou podporu, která se postupně snižuje se zvyšující se vzdáleností (Gimpel, 2008).

Další proměnná je také výhradně v rukou stran a souvisí s pořadím kandidátů na kandidátních listinách. Ačkoli by se pořadí kandidátů mohlo zdát nedůležité, výzkumy ukazují opak (Spáč et al., 2016). Kandidáti figurující v popředí budou zvoleni spíše než ti, kteří obsadí poslední příčky. Typicky u Slovenska, kde voliči dostávají listiny se 150 jmény. Voliči pak upřednostňují kandidáty na předních

příčkách. Ti také dostávají nejvíce preferenčních hlasů. Podle výzkumu tato tendence volit přední kandidáty roste s rostoucím počtem kandidátů na listině (Spáč, 2016).

Poslední způsob souvisí s předchozím bodem. Nejen nominace místních kandidátů, ale také to, jakým způsobem jsou kandidáti vidět už v průběhu volební kampaně, ať už se jedná o předvolební debaty, rozhovory atd. Tato mediální publicita hraje v předvolební kampani velkou roli. Většina pozornosti je ale směřována pouze na lídry strany a ostatní kandidáti jsou upozaděni a pro značnou část voličů mohou být neznámí (Herron, 2018).

Kdyby strany investovaly více i do zviditelnění regionálních kandidátů, mohlo by jim to přinést preferenční hlasy, což jsou zároveň hlasy pro celou stranu. S tím souvisí i možnost regionálních kandidátů realizovat regionálně zaměřenou volební kampaň.

1.2 Proč by měly strany usilovat o naplnění geografické reprezentace

Z jakého důvodu by měly politické strany usilovat o teritoriální reprezentaci svých kandidátů? Put et al. (2017) v úvodu svého výzkumu uvádí několik důvodů, proč by pro strany mělo být geografické zastoupení jejich kandidátů důležité. Strany tak mohou při parlamentních volbách reagovat na kolísání volební účasti v určitých regionech. Ačkoli politické kampaně nabývají na síle a jsou schopny působit na celou společnost, politické strany stále musí bojovat s kolísáním volební podpory v určitých regionech. Podle Puta et al. (2017) je jednou z možností, jak na toto reagovat, změna v rozmístění kandidátů na kandidátních listinách v dalších volbách. Změna pořadí místních kandidátů může vést k „volebnímu zotavení“. To, že kandidát je spojen s určitou oblastí (místem jeho pobytu, narozením nebo místem, ve kterém pracuje), vede ve volbách k větší úspěšnosti, než mají kandidáti, kteří s oblastí nejsou žádným způsobem spojeni. To znamená, že politické strany by měly být schopny strategicky rozmísťovat své kandidáty na kandidátních listinách vzhledem k možnému dřívějšímu neúspěchu v určitých oblastech (Put et al., 2017).

Latner a McGann (2005) ve svém výzkumu taktéž pokládají otázku, co by mělo strany vést k tomu, aby kandidáti na kandidátních listinách reprezentovali určité teritoriální jednotky. Podle autorů je hned několik důvodů, proč usilovat o kandidáty z různých geografických oblastí. V rámci politické soutěže je pro strany nesmyslné sestavit kandidátní listinu pouze z kandidátů z určitého regionu (např. z hlavního města). Kromě toho je pro strany výhodné mít během kampaně kandidáty z různých regionů. Soutěž uvnitř strany vyvíjí tlak na vyváženost kandidátních listin z pohledu geografického zastoupení, protože stranické organizace z různých regionů soutěží o spravedlivý podíl na kandidátce pro své kandidáty.

Další věcí, která by strany měla vést ke geografické reprezentaci, je distribuce výdajů státního rozpočtu do jednotlivých oblastí. Podle Latnera a McGanna (2005) mohou být podreprezentované oblasti ve značné nevýhodě při rozdělování veřejných financí. Pokud se reprezentanti určitého regionu snaží pro tento region získat co největší podíl ze státního rozpočtu, mohou tímto trpět právě ty regiony, ve kterých je geografická reprezentace slabá (Mikešová & Kostecký, 2016). Lokální politici mohou využívat své známosti, které působí na krajských úrovních k získávání dotací pro různé projekty regionálního charakteru (Hána, 2014).

Vyvážené kandidátní listiny jsou pro strany důležité z hlediska určité soudržnosti strany. Pokud je kandidátní listina sestavena tak, aby byla zajištěna reprezentace všech, může se tímto strana vyhnout potenciálním konfliktům stranických frakcí. Vyváženost kandidátních listin je důležitá také z hlediska zastoupení žen v parlamentu (Put, 2016).

Podle Leehe (2007) je důležitost geografické reprezentace otázkou spíše minulých let, kdy se jednalo o malé a izolované komunity, kde byla nesnadná komunikace a cestování, a geografická reprezentace tak zajišťovala politickou reprezentaci zájmů těchto menších geograficky blízkých komunit. V dnešní době je pro prosazování politických hodnot důležitější stranická příslušnost než oblast, ze které volený zástupce pochází (Lee, 2007).

Názory na důležitost geografického složení parlamentu se mezi autory různí. Stranám i regionům může přinést řadu výhod. Je zřejmé, že politické strany mohou

získávat hlasy navíc tím, že nominují regionální kandidáty a ti zase mohou pomoci regionu tím, že se budou snažit získat pro něj peněžní prostředky apod. Situace by se mohla lišit v souvislosti s tím, do jaké míry se lidé v dané zemi zajímají o politiku a veřejné dění. Pokud by byl zájem lidí o politiku minimální, nominace regionálních kandidátů by stranám pravděpodobně velký prospěch nepřinesla.

2 Vliv celonárodního volebního obvodu na geografickou reprezentaci

Od aktivity stran se v další kapitole přesuneme k jedné z proměnných volebního systému, která stejně jako strany má vliv na to, jaká bude geografická proporčnost parlamentu.

Tato bakalářská práce zpracovává případ, kdy je celá země jedním volebním obvodem. Z hlediska vlivu na proporcionalitu přidělení mandátů má toto nastavení jistě pozitivní účinky, ale jakým způsobem se vypořádá s proporcionalitou geografického zastoupení zvolených poslanců? V úvodu této kapitoly bude jen obecně zmíněna velikost obvodu a jeho vliv na volební systém. Následně se v kapitole pokusíme přiblížit jeho účinky na geografickou proporcionalitu.

Velikost volebního obvodu je tou nejdůležitější proměnnou, která nejvíce ovlivňuje výslednou proporcionalitu (Taagepera & Shugart, 1989). Velikost obvodu bývá označována písmenem M (magnitude) a obvody bývají různými autory rozdělovány právě podle jejich velikosti (Lebeda, 2001). Taagepera a Shugart (1989) dělí obvody v závislosti na hodnotě M na nízké s 2–4 mandáty, střední s 5–9 mandáty a vysoké s 10 a více mandáty (Taagepera & Shugart, 1989).

Aby byly výsledky naprosto proporční, strany by musely získat přesně tolik procent mandátů, jako získaly procenta hlasů. Dosažení takového výsledku ale není možné a vždy dochází k určité míře disproporcionality (Gallagher, 1991).

Celonárodní volební obvody zajišťují velmi proporční výsledky, co se týče počtu získaných mandátů každé strany. Nicméně častá kritika je mířena na nedostatečnou schopnost tohoto systému vytvořit užší spojení mezi poslancem a voličem. Složení parlamentu v rámci celonárodního volebního obvodu neodráží teritoriální složení populace kvůli chybějící motivaci pro vytváření regionální reprezentace (Charvát, 2017).

Celonárodní volební obvod de facto předává geografickou reprezentaci do rukou politických stran. To, jakým způsobem obsazují své kandidátní listiny, do velké míry

ovlivňuje, jestli budou po volbách zastoupeny rovnoměrně všechny regiony, nebo jestli budou zvýhodňováni kandidáti například z hlavního města (Charvát, 2017; Madleňák, 2019).

Selhání proporčních systémů s celonárodním obvodem v zajištění dostatečné reprezentace jednotlivých regionů bývá velmi často kritizováno. Je nutné říct, že dosavadní výzkum na toto téma přináší smíšené závěry o vlivu celonárodního obvodu na teritoriální reprezentaci. Výzkum Latnera a McGanna (2005), který se zabývá tématem geografické reprezentace poslanců v Nizozemí a Izraeli, přichází s překvapivými závěry. Oba systémy jsou schopny produkovat geograficky proporční výsledky, ačkoli ne naprosto perfektně (Latner & McGann, 2005). Pokud se ale podíváme na výsledky Slovenska, viz Charvát (2017) a Madleňák (2019), situace zde je o něco horší než v Nizozemí.

U systémů s celonárodním volebním obvodem neexistuje nastavení, které by zajišťovalo určitou míru geografického zastoupení všech regionů. Politické strany rozhodují samy o tom, kolik kandidátů z určité geografické oblasti bude na kandidátní listině zastoupeno, záleží pouze na jejich rozhodnutí. Některé politické strany mají určitá pravidla, která berou regionalismus v potaz (Latner & McGann, 2005).

Bickerstaff (2020) ve své knize popisuje možný účinek celonárodního volebního obvodu na výsledky voleb. Podle jeho závěrů toto nastavení zvýhodňuje strany, které mají v městských centrech velký vliv. Jejich kandidáti jsou více na očích a zastihují kandidáty z venkovských oblastí. To způsobuje disproporční účinky v geografické reprezentaci poslanců. Šance pro kandidáty z venkovských oblastí se snižuje, a naopak kandidáti z velkých měst z tohoto nastavení profitují (Bickerstaff, 2020).

Dalo by se tedy očekávat, že celonárodní volební obvod bude vyhovovat tradičním a zaběhlým politickým stranám, které mají vybudovanou hustou síť regionálních buněk. Budou tak schopny lépe reagovat v soutěži napříč celou zemí a nominovat větší množství regionálních kandidátů, než tomu bude u menších (regionálních) politických stran.

3 Volební systém Nizozemí

V této a následující kapitole budou představeny oba srovnávané volební systémy. Nizozemí i Slovensko sice používají celonárodní volební obvody, nicméně oba systémy jsou nastaveny rozdílně. Kapitoly budou zaměřeny na základní nastavení obou systémů, tzn. na fungování celonárodního volebního obvodu, na podobu kandidátních listin, na uzavírací klauzule a způsoby, jakými jsou mandáty přidělovány stranám. Na závěr bude uvedeno srovnání obou systémů a objasněny nejdůležitější rozdíly u obou systémů.

Volební systém Nizozemska je pokládán za jeden z nejvíce proporčních systémů vůbec. Nizozemí je monarchie s parlamentním systémem vlády. Dvoukomorový parlament sestává z dolní komory (Tweede Kamer), do které je voleno celkem 150 poslanců. Horní komoru reprezentuje Senát, který má 75 členů. Všech 150 členů dolní komory je voleno proporčně na základě přímé volby (Herron, 2018). Volby se konají zpravidla jednou za čtyři roky (Netherlands Institute for Multiparty Democracy, 2008).

Právo volit mají ti občané Nizozemí, kteří dosáhli věku 18 let nejpozději v den voleb. Na řízení voleb se podílejí národní a regionální orgány spolu s volební komisí. Na průběh voleb dohlíží ministr pro vnitřní záležitosti království, který nese odpovědnost za volební proces (OSCE, 2021).

Volby jsou upraveny Chartou Nizozemského království z roku 1954, dále ústavou a volebním zákonem z roku 1989 (OSCE, 2021). Volební období je stanoveno na 4 roky a platí, že každá z komor může být rozpuštěna předčasně.

3.1 Volební obvod a kandidátní listiny

Nizozemí stejně jako Slovensko během voleb tvoří celonárodní volební obvod, ve kterém se rozděluje všech 150 poslaneckých křesel. Nastavení v Nizozemí je ale ve srovnání se Slovenskem specifické. Během voleb je celé Nizozemí formálně rozděleno na 19 volebních oblastí a dále ještě na další volební okrsky. Toto členění ale funguje pouze z organizačních důvodů. Hlasy pro jednotlivé strany jsou sčítány

v rámci 19 oblastí a následně jsou odeslány ústřední volební komisi do města Haag. Zde se sčítají hlasy z celé země v jedno konečné číslo (Tweede Kamer, 2011). Systém tak používá určitý mezikrok při sčítání hlasů, samotné přerozdělení už ale probíhá na celonárodní úrovni.

Toto administrativní rozdělení celonárodního obvodu používá také např. Izrael. Při rozdělování mandátů toto rozdělení ale nehraje roli a nijak jej neovlivňuje (Herron, 2018).

Strana může předložit v každé z 19 oblastí zcela totožné kandidátní listiny, nebo může poradí kandidátů libovolně měnit. Platí ovšem maximální počet jmen, které se na kandidátkách mohou objevit napříč všemi 19 oblastmi. Strany, které v minulých volbách získaly alespoň 15 křesel v parlamentu, mohou celkem nominovat 80 jmen. Strany, kterým se tuto hranici v minulých volbách nepodařilo překonat, mohou nominovat pouze 50 jmen (OSCE, 2021).

3.2 Volební klauzule a rozdělování mandátů

Specifickému nastavení nizozemského volebního systému přispívá také absence volební klauzule. Jednoduše není stanoveno minimální procento hlasů, které musí strany překonat, aby se mohly účastnit přerozdělování mandátů. Namísto toho je stanovena volební kvóta, což je počet hlasů, které musí strana získat, aby dosáhla na mandát. Tento minimální počet hlasů pro získání mandátu se vypočítá jako podíl veškerých platných hlasů a počtu mandátů (Herron, 2018).

Pro rozdělení mandátů je používána Hareova kvóta v kombinaci s metodou nejvyšších průměrů. Součet hlasů pro každou stranu je vydělen volební kvótou, čímž je vypočten počet mandátů pro stranu. V praxi je běžné, že nedochází k rozdělení všech 150 mandátů, a proto jsou zbytkové mandáty rozděleny pomocí metody nejvyšších průměrů (D'Hondtův dělitel) (Herron, 2018).

Výpočet zbytkových mandátů pak vypadá následovně. U každé strany je vydělen počet získaných hlasů počtem získaných mandátů +1. Tímto způsobem se počítají výsledky všech jednotlivých stran. Straně s nejvyšším průměrem hlasů se přidělí jeden zbytkový mandát. Další mandát je přidělen straně s druhým nejvyšším počtem

hlasů na mandát. Postup se opakuje do té doby, než jsou rozděleny všechny zbytkové mandáty (Herron, 2018).

Během voleb disponuje každý volič jedním preferenčním hlasem, který musí přidělit kandidátovi. V praxi je běžné, že lidé, kteří chtějí podpořit určitou politickou stranu, ale nemají preference ohledně kandidátů, jednoduše zaškrtnou jméno prvního na kandidátce (Herron, 2018).

Přerozdělení křesel jednotlivým kandidátům je rozděleno do dvou fází. V první fázi jsou přiděleny mandáty kandidátům s dostatečným počtem preferenčních hlasů. V první řadě je vypočítána tzv. kvóta preferenčních hlasů. Ta se vypočítá jako podíl volební kvóty a čísla 4. Výsledné číslo pak udává, kolik preferenčních hlasů musí kandidát získat, aby získal mandát přednostně. Ve druhé fázi se zbylé mandáty přerozdělují na základě pořadí, ve kterém jsou kandidáti na kandidátní listině (Herron, 2018).

4 Volební systém Slovenska

Ústava Slovenské republiky ve článku 30 stanovuje právo na správě veřejných věcí přímo či volbou zástupců. Volby se konají ve lhůtách, které stanoví zákon. Podle ústavy je volební právo všeobecné, rovné, přímé a je vykonáváno prostřednictvím tajného hlasování. Ústava se o volbách více nezmiňuje, podmínky výkonu volebního práva jsou dále zakotveny v zákoně.

Při volbách do jednokomorového parlamentu se používá poměrný volební systém a stejně tak je celé Slovensko jeden celonárodní volební obvod, ve kterém je rozdělováno všech 150 křesel. U Slovenska není poměrný systém zakotven přímo v ústavě. Je pouze ve volebním zákoně, který je možné změnit nadpoloviční většinou v parlamentu. Volební období poslanců je stanoveno na 4 roky (Klamo, 2007).

Aktivním volebním právem disponuje občan Slovenské republiky, který dovršil 18 let nejpozději v den konání voleb (zákon č. 180/2014 Z. z., § 3). Pasivním volebním právem disponují občané Slovenské republiky, kteří nejpozději v den voleb dovršili věk 21 let a mají trvalý pobyt na území Slovenska (zákon č. 180/2014 Z. z., § 43).

4.1 Volební obvod a kandidátní listiny

Podobu volebního obvodu na Slovensku upravuje § 44 volebního zákona, který stanovuje celé území republiky jako jediný volební obvod. Dále jsou dle § 8 odst. 2 vytvořeny volební okrsky. Tato úprava souvisí s volební reformou, která byla přijata v roce 1998. Tzv. „Mečiarův zákon“ zavedl do systému několik kontroverzních změn (některé později zrušil ústavní soud), mimo jiné i celonárodní volební obvod (Krištofik, 2001).

V rámci celonárodního obvodu se rozděluje všech 150 poslaneckých křesel. Kandidátní listinu podává politická strana, která je registrovaná podle zákona o politických stranách (Pecháček & Kolář, 2008). Politické strany mohou tvořit koalice a podat společnou kandidátní listinu. Kandidátní listiny jsou omezeny počtem

nominací. Maximální počet nominovaných na listině je stejný jako počet obsazovaných mandátů, tedy 150 (zákon č. 180/2014 Z. z., § 50).

4.2 Volební klauzule a rozdělování mandátů

Volební klauzule je stanovena na hranici 5 % pro samostatně kandidující subjekty, 7 % pro koalice dvou a tří stran. Pro koalice více stran platí hranice 10 % (Šedo, 2007).

Po ukončení hlasování je na státní komisi, aby zjistila naplnění požadovaných klauzulí pro strany či koalice. Pokud by do dalšího kola nepostoupila žádná z politických stran či koalic, sníží komise hranici klauzulí o 1 % na 4 %, 5 % a 6 %. Hranice se snižuje do té doby, dokud nepostoupí alespoň dva politické subjekty (zákon č. 180/2014 Z. z., § 66 a § 67).

Pro rozdělení mandátů je používána Hagenbach-Bischoffova kvóta (Pecháček & Kolář, 2008). Pro přidělení mandátů je vypočítáno tzv. republikové číslo, které se vypočte jako podíl všech platných hlasů a čísla 151 (počet mandátů +1). Strana získá tolik mandátů, kolikrát se vejde republikové číslo do počtu získaných hlasů strany (zákon č. 180/2014 Z. z., § 68).

Během voleb může volič využít až 4 preferenční hlasy pro konkrétní kandidáty (zákon č. 180/2014 Z. z., § 58). Kandidátům jsou přidělovány mandáty na základě pořadí, v jakém jsou zapsáni na kandidátních listinách jednotlivých stran či koalic. Pokud volič využije možnost preferenčních hlasů, mandát získá jako první ten kandidát, který obdržel alespoň 3 % preferenčních hlasů. Pokud tuto podmínku splňuje více než jeden kandidát, mandáty získávají postupně kandidáti podle nejvyššího počtu obdržených preferenčních hlasů (zákon č. 180/2014 Z. z., § 68).

5 Srovnání obou systémů

Na závěr této kapitoly budou shrnuty nejdůležitější rozdíly mezi volebním systémem Nizozemí a Slovenska. Slovensko je v rámci voleb jeden celonárodní volební obvod. Stejně tak Nizozemí, to se ale v rámci administrativních opatření rozděluje na 19 obvodů. Mandáty jsou rozdělovány stranám na celonárodní úrovni. Na Slovensku mohou strany odevzdat pouze jednu kandidátní listinu s maximálně 150 jmény. V Nizozemí strany mají kandidátní listiny v každém volebním obvodě.

Pro teritoriální reprezentaci není celonárodní volební obvod tím nejlepším řešením. Neexistuje zde geografické pojítko mezi voliči a jejich zástupci (Herron, 2018).

Na druhou stranu nastavení nizozemského systému dává stranám možnost zaměřit se i na teritoriální složení svých kandidátek. Nizozemí sice využívá celonárodní obvod, ale strany mají možnost podat celkem 19 kandidátních listin. Na každé kandidátní listině tak mohou figurovat silné osobnosti, které mají na konkrétní oblast určité vazby a jsou v ní populární. Bohužel v nizozemské praxi tato možnost není příliš využívána. Strany typicky odevzdávají jednotnou kandidátní listinu ve všech obvodech (Herron, 2018). Toto chování není možné ovlivnit, protože strany si o podobě kandidátek rozhodují samy, a záleží tak na jejich strategii (Latner & McGann, 2005).

Naopak pro slovenské politické strany je tohle složitější. Musí nominovat všechny kandidáty v rámci jedné kandidátní listiny a někteří z těchto kandidátů jsou jednoduše umístěni na pozicích, které nejsou voličům na očích. Většina voličů pravděpodobně nepročítá seznam 150 jmen, ale spíše zvolí kandidáty, kteří figurují na předních příčkách.

Rozdílné je u obou systémů nastavení uzavírací klauzule. Zatímco pro Slovensko je stanovena hranice 5 % pro stranu (pro koalice pak 7 % a 10 %), Nizozemí ji nevyužívá a stranám stačí překročit určitý počet hlasů pro získání mandátu. Tato absence umělé klauzule v nizozemském systému může mít velmi pozitivní účinky na teritoriální reprezentaci. Pro malé strany působící pouze v určitém regionu je

jednodušší dosáhnout minimálního počtu hlasů, aby mandát získaly, než kdyby musely jako na Slovensku dosáhnout celých 5 %. Tomu také odpovídá nizozemský stranický systém, ve kterém působí velké množství stran a některé z nich pouze s jediným mandátem.

Poslední proměnná, která bude zmíněna v souvislosti s teritoriální reprezentací, je množství preferenčních hlasů, které musí kandidát získat, aby získal mandát přednostně.

V případě Slovenska se množství voličů využívajících preferenční hlasy zvyšuje a celkově si voliči více dávají záležet na tom, koho ze seznamu zakroužkují. Od roku 2006 se počet kandidátů zvolených na základě preferenčních hlasů zvyšuje (Beblavý & Veselkova, 2014). V Nizozemí je získání mandátu prostřednictvím preferenčních hlasů složitější. Aby kandidát získal mandát díky preferenčním hlasům, musel by získat velmi vysoký počet takových preferencí. Většina kandidátů dostává mezi 100 až 10 000 preferenčních hlasů a například v roce 2012 jich bylo potřeba získat 15 707. Mimo to výzkumy ukazují, že voliči v Nizozemí mají tendenci upřednostňovat kandidáty, kteří figurují na prvních příčkách. Po volbách v roce 2012 danou hranici (15 707) překročilo 28 kandidátů. 12 z nich byli lídři kandidátek. Ze zbylých 16 by na mandát bez preferenčních hlasů nedosáhl pouze jeden z nich (Herron, 2008).

Po porovnání obou volebních systémů bychom očekávali, že nizozemský volební systém je pro naplnění teritoriální reprezentace vhodnější, a to především z důvodu administrativního členění v průběhu voleb a s tím související možností podávat více kandidátních listin. Toto nastavení umožňuje opravdu maximálně využít potenciál místních kandidátů. Zajímavé bude sledovat, na kolik jsou strany těchto výhod schopny využít.

Dosavadní kapitoly včetně této byly zatím zaměřeny na teoretická východiska spojená s teorií reprezentace, s možnostmi, které strany mají, aby byly schopny geografickou reprezentaci zajistit. Bylo též upozorněno na důvod, proč by mělo být v jejich zájmu o geografickou reprezentaci usilovat. Následující krátká kapitola má čtenáři pouze představit obě země z hlediska jejich administrativního členění.

V další kapitole budou rozebrány výsledky výzkumů, které byly na toto téma v obou zemích doposud zjištěny. Po identifikaci konkrétních vzorců geografické reprezentace budou formulovány hypotézy, které v analytické části práce budou následně ověřeny.

6 Rozdělení slovenských krajů a nizozemských provincií

Tato kapitola má představit kraje/provincie z hlediska jejich postavení v rámci země (centrální, periferní oblasti atd.) Kapitola si tedy neklade za cíl přijít s originálním rozdělením krajů a provincií a čerpá především z výzkumů Charváta (2017) a Latnera a McGanna (2005), kteří v rámci svých výzkumů s určitou kategorizací přišli. Nejdůležitější úlohu hraje geografická poloha krajů/provincií. Rozdělení krajů bude důležité pro pozdější formulaci očekávání jejich vlivu na reprezentaci, jež bude zmíněna v následující kapitole.

6.1 Slovensko

Za metropolitní region v rámci Slovenska lze označit Bratislavský kraj. Bratislavský kraj je nejvyspělejší část celého Slovenska, nachází se zde hlavní město Bratislava. Kraj je politickým a ekonomickým centrem celé země (Madleňák, 2019).

Další kategorií jsou kraje přímo sousedící s centrální oblastí a přilehlé kraje. V případě Slovenska je jediný kraj přímo sousedící s centrálním Bratislavským krajem pouze Trnavský kraj, který lze považovat za určitou rozšířenou oblast Bratislavského kraje.

Přilehlé kraje Slovenska jsou celkem čtyři (Trenčínský, Nitranský, Žilinský a Banskobystrický). Kraje leží uprostřed mezi Bratislavským a Trnavským krajem v západní části země a mezi nejvýchodnější částí tvořenou Košickým a Prešovským krajem.

Trenčínský a Nitranský kraj jsou geograficky blíže centrálnímu Bratislavskému kraji. Oba přímo sousedí s Trnavským krajem. Žilinský a Banskobystrický jsou naopak blíže východní části země a sousedí s Košickým a Prešovským krajem. Tyto čtyři kraje nelze považovat za centrální ani úplně periferní regiony, a proto jsou zařazeny do této podkategorie.

Periferní kraje Slovenska jsou Košický a Prešovský kraj, což je dáno především geografickou polohou obou krajů. Tvoří tu nejvýchodnější a méně vyspělou část

Slovenska, a proto jsou kraje označovány za periferní. I přes to jsou to první dva kraje z hlediska počtu obyvatel.

Obrázek 1: Slovenské kraje

Zdroj: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008

6.2 Nizozemí

Nizozemské provincie, které tvoří důležitou centrální oblast celé země, jsou Severní a Jižní Holandsko a Utrecht. Všechny tři kraje tvoří hustě obydlené oblasti, ve kterých se nachází největší nizozemská města. Mimo hlavní město Amsterdam jde také o města Utrecht a Haag, která tvoří politickou základnu země.

Provincie přímo sousedící s centrálními oblastmi Nizozemí jsou Gelderland a Severní Brabantsko. Obě provincie tvoří určité rozšíření hlavních regionů. V počtu obyvatel se jedná o třetí a čtvrtou největší provincii.

Za přílehlé jsou z hlediska této práce považovány provincie Drenthe, Overijssel a Flevoland. Stejně jako v případě Slovenska odpovídají zejména svojí polohou této kategorii. Do této skupiny by mohla být přidána i provincie Friesland, nicméně vzhledem k určité vlastní regionální identitě (viz kapitola Výzkum geografické reprezentace na Slovensku a v Nizozemí) bude v této práci označován jako specifický region.

Periferními provinciemi Nizozemí jsou Zeeland, Limburg a Groningen, což je dáno zejména jejich polohou.

Obrázek 2: Nizozemské provincie

Zdroj: Dutch Revue, 2019

7 Výzkum geografické reprezentace na Slovensku a v Nizozemí a vyvození očekávání

Tato kapitola přináší souhrn dosavadních poznatků o míře naplnění geografické reprezentace ve zkoumaných zemích. V úvodní části kapitoly budou vzorce geografické reprezentace rozebrány pouze obecně. Po jejich představení budou spojeny s konkrétními příklady v Nizozemí a na Slovensku a také s možnými příčinami.

První diskutovaným vzorcem geografické reprezentace je sklon k nadreprezentaci metropolitních oblastí (Latner & McGann, 2005). Ty lze považovat za stěžejní ekonomická a politická centra země (Madleňák, 2019) a vzhledem k tomu, že členové zákonodárního sboru se scházejí v hlavním městě, bylo by pro politické kandidáty a politiky přirozené se z praktických důvodů přestěhovat do hlavního města. Madleňák (2019) poukazuje na praktické důvody u politiků, kteří dosáhnou na vysoké státní funkce, se postupem času stěhovat blíže hlavnímu městu (Madleňák, 2019). To by mohlo způsobovat to, že se například členové parlamentu budou jednoduše z praktických důvodů stěhovat do blízkosti hlavního města. V důsledku by na to mohly doplácet ostatní kraje.

Nadreprezentaci Bratislavského kraje potvrdilo hned několik výzkumů. Madleňák (2019) ve svém výzkumu provedeném mezi lety 1998–2016 sleduje výrazný nepoměr mezi zástupci regionu hlavního města v porovnání se všemi zbylými regiony. Podobné závěry přináší také výzkum Charváta (2016), který se rovněž zabýval případem Slovenska, ale mezi lety 2010–2016.

V Nizozemí je viditelná nadreprezentace hned několika regionů. Jedná se o provincie Severní a Jižní Holandsko, které představují dvě nejlidnatější provincie v Nizozemí. Další nadreprezentovanou provincií je Utrecht (Latner & McGann, 2005). Všechny tyto tři regiony lze považovat za důležitá centra země, ve kterých se nachází důležitá a velká města (Latner & McGann, 2005).

Nadreprezentace metropolitních oblastí se bude odvíjet od způsobu, jakým strany sestaví svoje kandidátní listiny. S přihlédnutím k nastavení obou volebních systémů

by se dalo očekávat, že nizozemský systém bude produkovat celkově lepší geografické zastoupení v parlamentu, než tomu bude u Slovenska, a to především díky možnosti sestavovat různé kandidátní listiny v různých provinciích. U Slovenska by se tedy měla nadreprezentace týkat Bratislavského kraje, v Nizozemí se bude nadreprezentace pravděpodobně týkat nejvíce provincií Severní a Jižní Holandsko a Utrecht.

Prvním očekáváním pro analytickou část práce je, že nadreprezentace se bude v Nizozemí týkat trojice provincií Utrecht, Severní a Jižní Holandsko. Na Slovensku se bude týkat Bratislavského kraje.

Podle dalšího vzorce geografické reprezentace, který vychází ze závěrů Latnera a McGanna (2005), nebude nadreprezentace metropolitních oblastí na úkor periferních provincií, ale na úkor těch provincií, které s těmi centrálními přímo sousedí. V případě Nizozemí se jedná o provincie Severní Brabantsko a Gerderland. Obě provincie mají dohromady asi 27 % celkové populace Nizozemí, ale v parlamentu je reprezentuje pouze 13 % zástupců. Tyto výsledky přináší výzkum Latnera a McGanna (2005), kteří sledují nejvyšší míru podreprezentace právě v těchto dvou regionech. Podle těchto závěrů by měla být nadreprezentace na Slovensku na úkor jediného kraje přímo sousedícího s centrální oblastí, a to kraje Trnavského.

Výsledky nemusí být nutně překvapivé vzhledem k určité logice. Lepší výsledky periferních regionů vzhledem k regionům sousedícím s metropolitními oblastmi mohou být způsobeny například rozdílnou kulturou. Například region Frísko má vlastní jazyk, pro strany je tudíž důležité nominovat kandidáty pocházející z této oblasti, aby mohly reagovat na politickou soutěž v tomto regionu. Toto nutně nemusí platit pro oblasti sousedící s hlavními regiony. Další věcí je, že voliči provincií, které přímo sousedí s metropolitními oblastmi, se s těmito oblastmi mohou cítit více spjati a jednoduše nepotřebují kandidáty přímo ze svého regionu. Totéž ale nemusí platit o periferních regionech, které jsou těm centrálním více vzdáleny a regionální kandidáti pro ně mohou představovat určitou pojistku, že se na ně při rozhodování nebude zapomínat (Latner & McGann, 2005).

Druhé očekávání předpokládá, že nejvíce podreprezentovanými provinciemi/kraji budou namísto periferních regionů ty, které přímo sousedí s centrální oblastí. U Nizozemí se jedná o dvě provincie – Severní Brabantsko a Gerderland. U Slovenska se jedná o Trnavský kraj.

Další vzorec geografické reprezentace je tendence k nadreprezentaci v regionech, které jsou určitým způsobem specifické. U Nizozemí by se pravděpodobně mohlo jednat o provincii Frísko, která má vlastní jazyk. U regionů se silnou regionální identitou se předpokládá větší reprezentace díky tomu, že zdejší voliči odevzdávají své hlasy často pouze regionálním kandidátům (Latner & McGann, 2005). Silnější reprezentace v tomto regionu se bude pravděpodobně týkat silných celonárodních stran, které mají vybudované regionální struktury napříč celým Nizozemím a nominací místních kandidátů se budou snažit reagovat na soutěž o voliče v této provincii. Provincie nemá žádnou malou regionální stranu, která by byla úspěšná ve volbách do parlamentu.

V případě Slovenska je určitým specifikem maďarská menšina, která se nachází zejména v jižních krajích na hranici s Maďarskem, konkrétně jde o kraje Trnavský, Nitrianský a Banskobystrický. V této práci tyto kraje nebudou řazeny přímo do skupiny specifických, jako tomu je u nizozemské provincie Frísko. Maďarská menšina je na Slovensku reprezentována stranou Most-Híd. Díky tomu by se dalo očekávat, že jižní kraje (Trnavský, Nitrianský a Banskobystrický) budou v parlamentu právě díky maďarské menšině reprezentovány o něco proporčněji, než tomu bude u krajů na severu země (Trenčinský, Žilinský).

Třetí předpoklad vychází z jisté specifčnosti regionů v obou zemích. V Nizozemí u provincie Frísko se předpokládá lepší reprezentace, než kterou budou mít provincie označované jako přilehlé. U Slovenska se předpokládá, že jižní kraje (Trnavský, Nitrianský a Banskobystrický) budou v parlamentu reprezentovány lépe, než tomu bude u severních krajů (Trenčinský a Žilinský).

8 Metodologie

Hlavní výzkumná otázka je: Dochází u proporčních systémů s celonárodním volebním obvodem k nadreprezentaci určitých geografických oblastí? K jejímu zodpovězení bude použita metoda Latnera a McGanna (2005), kdy bude pro každý kraj/provincii vypočítána tzv. míra geografické proporcionality jejich poslanců. Míra geografické proporcionality poslanců bude vyjádřena podílem procentuálního zastoupení poslanců s trvalým bydlištěm v konkrétním regionu a procenta oprávněných voličů v daném regionu. Pokud bude výsledná hodnota rovna hodnotě 1, jedná se o absolutně proporční zastoupení v daném regionu. Hodnota vyšší než 1 značí nadreprezentaci regionu a hodnota nižší než 1 naopak podreprezentaci (Latner & McGann, 2005). V Nizozemsku bude pro tyto účely sloužit rozdělení na 12 provincií tak, jak je Nizozemí rozděleno v rámci svého administrativního členění. U Slovenska bude pro teritoriální reprezentaci použito 8 krajů.

Jako první byla shromážděna data o bydlišti kandidátů ze všech stran, kteří se dostali do parlamentu. Tato data jsou nejdůležitější proměnnou pro tuto práci. Informace o bydlišti jsou součástí kandidátních listin. Data o volbách do Národní rady Slovenské republiky jsou dostupná v archivu Statistického úřadu Slovenské republiky. Zde je možné najít veškeré informace, které budou v této analýze potřeba (výsledky voleb, kompletní kandidátní listiny jednotlivých stran, informace o místě trvalého pobytu jednotlivých kandidátů apod.) Pro volby do dolní komory parlamentu Nizozemska budou čerpána data z webových stran Volební rady, kde jsou taktéž dostupné informace, které budou nutné pro tuto analýzu. Část dat bude mimo jiné čerpána také z webových stran Národní rady Slovenské republiky a dolní komory nizozemského parlamentu Tweede Kamer.

Následně byli všichni kandidáti přiřazeni k jedné z provincií v případě Nizozemí, v případě Slovenska k jednomu z krajů. Na základě těchto dat byla vypočítána míra geografické reprezentace pro všechny provincie/kraje. Výsledky byly shromážděny do tabulek, které jsou součástí analytické části. Na základě výsledků jsou pak analyzovány různé vzorce geografické reprezentace.

Pro analýzu kandidátních listin byla shromážděna data vždy o třech stranách, které v daných volbách získaly nejsilnější zastoupení v parlamentu. U těchto stran byla všechna jména kandidátů z kandidátní listiny přiřazena k jednomu z krajů/provincií na základě jejich bydliště. Co se týče stran, vždy se jedná o tři nejsilnější strany v daných volbách.

Zkoumané období u obou zemí bude od roku 2000 po současnost. Na Slovensku se v tomto časovém rozmezí konalo celkem šest voleb do NR SR. U Nizozemí to bude celkem sedm sledovaných voleb. Práce rozšiřuje období, ve kterém byla doposud geografická reprezentace zkoumána, a mimo to se zaměří na to, jakým způsobem strany sestavují kandidátní listiny. U každých voleb budou analyzovány kandidátní listiny vždy těch tří politických stran, které ve volbách získaly největší počet mandátů. Analýza kandidátních listin bude použita k dovysvětlení nadreprezentace a podreprezentace jednotlivých krajů/provincií. Důležité bude sledovat nejenom, jak jsou na kandidátkách reprezentovány jednotlivé kraje/provincie, ale také jakým způsobem jsou zástupci jednotlivých krajů rozmístěni v rámci celé kandidátní listiny. Tři nejsilnější strany jsou zvoleny vzhledem k jejich vlivu na stranický systém. Dohromady mají velký počet mandátů a to, jakým způsobem tyto strany sestaví svoje kandidátní listiny, silně ovlivní to, do jaké míry budou kraje geograficky proporční.

9 Geografická reprezentace na Slovensku

První kapitola analytické části je věnována výsledkům na Slovensku. Postupně budou rozebrána všechna tři definovaná očekávání a otestována jejich platnost. Mimo představení výsledků se v kapitole snažíme nastínit také jejich příčiny.

9.1 Nadreprezentace metropolitních oblastí

První vzorec geografické reprezentace se zabývá nadreprezentací metropolitních oblastí. V případě Slovenska se předpokládá silná nadreprezentace Bratislavského kraje. Tento předpoklad potvrzují některé výzkumy a tato podkapitola se bude zabývat nadreprezentací Bratislavského kraje ve volbách mezi lety 2002–2020.

Tabulka 1: Míra geografické proporcionality na Slovensku

Region	Volby NRSR 2002		Volby NRSR 2006		Volby NRSR 2010		Volby NRSR 2012		Volby NRSR 2016		Volby NRSR 2020	
	X	Y	X	Y	X	Y	X	Y	X	Y	X	Y
Bratislavský kraj	56	2,89	50	2,72	61	3,29	58	3,08	66	3,43	50	2,49
Trnavský kraj	16	1,02	14	0,89	14	0,88	16	1,01	13	0,83	12	0,75
Trenčinský kraj	13	0,76	11	0,64	10	0,59	11	0,65	9	0,54	8	0,47
Nitranský kraj	14	0,68	20	0,99	11	0,55	11	0,55	11	0,56	11	0,57
Žilinský kraj	8	0,42	16	0,84	11	0,58	9	0,47	12	0,62	15	0,78
Báňskobystrický kraj	17	0,91	12	0,65	17	0,93	16	0,89	18	1,01	15	0,85
Prešovský kraj	11	0,53	12	0,57	13	0,62	17	0,81	9	0,42	22	1,03
Košický kraj	15	0,71	15	0,71	13	0,62	12	0,57	12	0,56	17	0,81

X = počet poslanců   Y = hodnota proporcionality (1 = absolutně proporční hodnota)

Už při prvním pohledu na tabulku je patrné, že nadreprezentace Bratislavského kraje je velmi vysoká a potvrzuje nám první očekávání o nadreprezentaci metropolitní oblasti. Za celé sledované období činí průměrná hodnota proporcionality 2,98 (to znamená, že Bratislavský kraj ve skutečnosti reprezentuje průměrně třikrát více poslanců, než by odpovídalo proporčnímu zastoupení).

Zajímavé je, že nadreprezentace poslanců z tohoto kraje se objevuje napříč stranickým systémem a až na malé výjimky se týká všech politických stran. Výjimkou je např. Strana maďarské komunity (SMK-MKP), u které bylo po volbách v roce 2006 nejvíce zástupců z Nitranského kraje (8) a z Bratislavského jen čtyři. Další výjimkou je pak Lidová strana Naše Slovensko (LSNS) ve volbách v letech 2016 a 2020.

V obou případech měli nejvíce zástupců v Banskobystrickém kraji. Toto upřednostňování poslanců z Bratislavského kraje se týká dokonce i MOST-HÍD, což je politická strana zastupující maďarskou menšinu na Slovensku. V průběhu sledovaného období se také objevilo několik případů, kdy strany měly zástupce z velké části pouze z Bratislavského kraje. Jednou z nich je Aliance nového občana (ANO) ve volbách v roce 2002. Strana získala 15 mandátů a 14 z nich obsadili zástupci Bratislavského kraje. Další je pak Svoboda a Solidarita (SaS), která tyto výsledky měla takřka stabilně s výjimkou voleb v roce 2002. Například v roce 2012 to bylo 10 poslanců z celkových 11, v roce 2016 to bylo 15 z 23 a v roce 2020 9 z 13.

Z výsledků také vyplývá, že nadreprezentace Bratislavského kraje nejde na úkor všech zbylých krajů. Trnavský a Banskobystrický kraj si v průběhu sledovaného období vedly velmi dobře. Jejich výsledky sice nebyly vždy naprosto proporční, ale velmi často se tomuto výsledku blížily. Průměrná hodnota geografické proporcionality je v Trnavském kraji 0,90 a u Banskobystrického kraje 0,87.

Na tyto výsledky mají velký vliv politické strany a způsob, jakým nominují kandidáty z jednotlivých krajů. Na první pohled by se mohlo zdát, že problém tkví jednoduše v tom, že politické strany nominují více kandidátů z Bratislavského kraje, což ale není vždy pravda. Kandidátní listiny stran ukazují, že kandidátů z Bratislavského kraje sice bývá ve většině případů nejvíce, ale nedá se říct, že by byly ostatní kraje úplně upozadovány v počtu nominovaných. Problém extrémní nadreprezentace Bratislavského kraje není v tom, že by strany nominovaly malý počet kandidátů z ostatních krajů. Problém nastává při rozmístování kandidátů na kandidátce, které je často velmi nerovnoměrné, a v tomto ohledu už jsou kandidáti Bratislavského kraje určitě dominantnější. Jeho kandidáti často obsazují vyšší příčky na rozdíl od kandidátů z ostatních krajů a v tomto ohledu jsou kandidáti z Bratislavského kraje často zvýhodňováni. Tato situace se týká prakticky všech politických stran, u kterých se analýza kandidátních listin prováděla.

Jako příklad nerovnoměrného rozložení kandidátů z jednotlivých krajů lze použít kandidátky prvních dvou stran z voleb roku 2006. Volby vyhrála strana SMER a získala 50 mandátů. Mezi prvními třiceti jmény na kandidátce bylo 13 zástupců Bratislavského kraje. Mezi prvními padesáti jich bylo 21. Prešovský kraj měl mezi

prvními padesáti kandidáty pouze dva zástupce. Jako druhá skončila strana SDKU a i její kandidátní listina ukazuje značnou převahu kandidátů z Bratislavského kraje. Mezi prvními desíti jich bylo šest z Bratislavského, tři z Trenčínského a jeden z Košického kraje. Mezi prvními padesáti jich bylo z Bratislavského kraje 18, z Trnavského byli tři a zbylé kraje měly mezi čtyřmi až šesti zástupci.

Toto nerovnoměrné rozložení kandidátů z jednotlivých krajů je velmi časté a pravděpodobně je to jedna z příčin tak značné nadreprezentace Bratislavského kraje. V průběhu sledování se ale našly strany, které měly alespoň nakročeno k lepší geografické reprezentaci v parlamentu. U kandidátky Slovenské národní strany (SNS) vidíme na prvních padesáti místech nejvíce zástupců Žilinského kraje (11), Bratislavského kraje (10), Banskobystrického a Trenčínského kraje (7), Košického kraje (5), Nitranského a Prešovského kraje (4). Nejméně zástupců měl kraj Trnavský (2). Určitě se nejedná o dokonale vyrovnanou kandidátní listinu, ale minimálně odbourává extrémní zastoupení jednoho kraje na úkor ostatních a z pohledu kandidátů je o něco vyrovnanější.

Toto lepší zastoupení ostatních krajů v porovnání s Bratislavským ale pravděpodobně není kvůli tomu, že by si strana dávala více záležet na teritoriální reprezentaci. SNS je nacionalistická politická strana, která se zejména dříve vymezovala proti maďarské a romské menšině na Slovensku. Její podpora je v Bratislavském kraji nižší a největší volební základnu má právě v Žilinském a částečně Banskobystrickém kraji (Klamo, 2007).

9.2 Podreprezentace krajů přímo sousedících s metropolitními oblastmi

Druhé očekávání o podreprezentaci krajů přímo sousedících s metropolitní oblastí vychází z výsledků výzkumu geografické proporčnosti od Latnera a McGanna. V případě Slovenska se jedná pouze o Trnavský kraj, který jako jediný přímo sousedí s krajem Bratislavským.

Už z konce předchozí kapitoly lze odvodit, že druhé očekávání se v případě Slovenska nepotvrdilo, ba právě naopak. Trnavský kraj udržoval poměrně stabilní

výsledky v průběhu celého sledovaného období. Nejhorší výsledek zaznamenal po volbách v roce 2020 (0,75) a ani tady nelze hovořit o nějaké extrémní podreprzetaci tohoto kraje. Tento výsledek je zajímavý zejména proto, že výsledky na Slovensku se v tomto předpokladu naprosto liší od těch v Nizozemí, kde podle výzkumu Latnera a McGanna oblasti sousedící s centrálními oblastmi vykazují právě největší míru podreprzetace.

Tyto výsledky nasvědčují spíše západovýchodnímu gradientu, o kterém píše ve svém výzkumu Madleňák (2019). Ten sleduje právě mírné snižování geografické proporčnosti na Slovensku ze západu na východ země.

9.3 Proporčnější reprzetace jižních krajů (Trnavský, Nitranský, Banskobystrický) než krajů na severu země (Trenčínský a Žilinský)

Pokud porovnáme celkové výsledky jižních a severních krajů, zjistíme, že kraje na jihu země si vedou opravdu o něco lépe. Průměrné hodnoty byly pro Trnavský kraj 0,90, Nitranský 0,65 a Banskobystrický 0,87. Naproti tomu severní (Trenčínský a Žilinský) měly hodnoty o něco nižší – 0,60 a 0,61. Výsledky tedy potvrzují určitou výhodu krajů na jihu Slovenska, a potvrzuje se tím třetí očekávání.

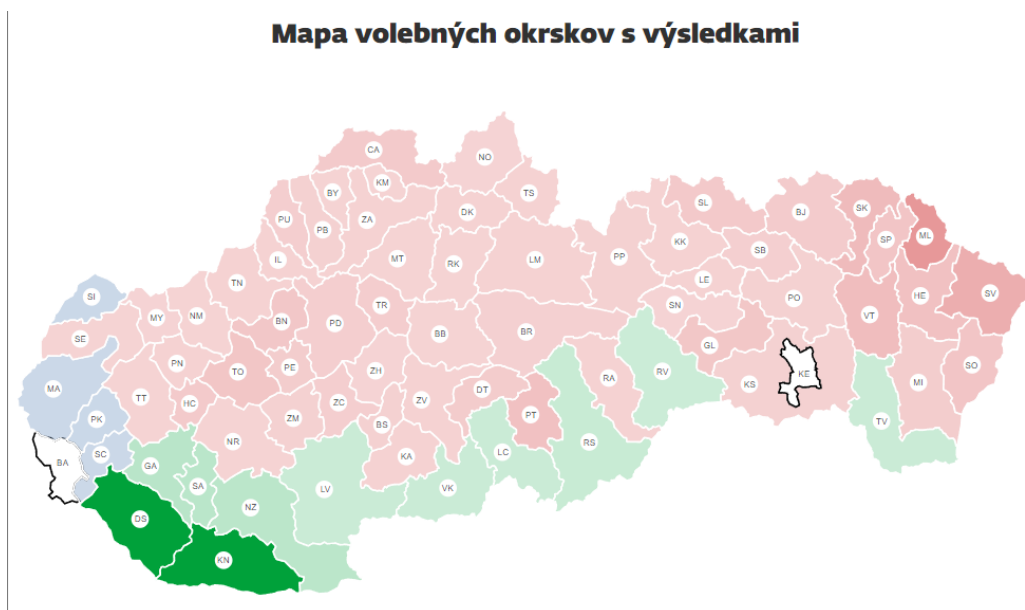
Na lepších výsledcích jižních krajů na úkor těch severních by podle očekávání mohly mít podíl zejména strany hájící maďarskou menšinu, které budou pravděpodobně získávat mandáty především v jižních oblastech sousedících s Maďarskem. Strany reprzetující maďarskou menšinu na Slovensku v parlamentu byly Strana maďarské komunity SMK-MKP a Most-Híd. Nikdy se do parlamentu nedostaly obě strany současně a zároveň v parlamentu po volbách v roce 2020 nepůsobí ani jedna z nich.

Po volbách v letech 2002 a 2006 byla v parlamentu strana SMK-MKP. V obou případech měla strana zástupce ve všech jižních krajích a v Bratislavském kraji. V žádném z krajů na severu země neměla strana ani jednoho zástupce. Po volbách v roce 2002 jich měla nejvíce v Trnavském kraji (6), poté v Bratislavském a Nitranském kraji (5), v Banskobystrickém a Košickém kraji (2). Po volbách v roce

2006 byly výsledky obdobné. Nejvíce zástupců měl kraj Nitrianský (8), Bratislavský a Trnavský kraj (4), Banskobystrický a Košický kraj (2).

V období po volbách v letech 2010, 2012 a 2016 byla v parlamentu strana Most-Híd a vzorec rozložení mandátů mezi severní a jižní kraje byl s výjimkou voleb v roce 2012 naprosto totožný jako u strany SMK-MKP. Po volbách v roce 2012 měla strana Most-Híd jednoho zástupce také v Žilinském kraji. Ve všech ostatních případech nominovaly tyto strany pouze kandidáty, kteří měli trvalý pobyt na území některého z krajů, který přímo sousedí s Maďarskem, a možná trochu překvapivě také na území Bratislavského kraje. Zejména strana Most-Híd měla více zástupců původem z Bratislavského kraje než v krajích na jihu země. V krajích na severu země byly až na výjimku voleb roku 2012 tyto strany bez kandidátů. Tyto výsledky stran Most-Híd a SMK-MKP naprosto odpovídají jejich volební základně, která se v drtivé většině nachází právě v jižních částech země. Je tak pro strany logické nominovat místní kandidáty namísto kandidátů ze severních oblastí, kde je jejich podpora naprosto minimální. Obrázek č. 3 ukazuje zisky strany SMK-MKP pouze po volbách v roce 2006, ale velmi podobně vypadají výsledky v průběhu celého období u obou těchto stran. Jednotlivé barvy označují vítězné strany v jednotlivých okrscích (červená barva – SMER-SD, modrá barva – SDKU-DS a zelená barva – SMK). Čím sytější je barva, tím větší úspěch v daném okrsku strana zaznamenala. U strany SMK je vidět největší úspěch v okrscích Dunajská Streda a Komárno (Trnavský a Nitrianský kraj). Jak znázorňuje obrázek, strana je silná ve většině okrsků, které přímo sousedí s Maďarskem.

Obrázek 3: Volební podpora SMK-MKP po volbách v roce 2006

Zdroj: SME, 2006

Lepší výsledky jižních krajů ale určitě nejsou zásluhou pouze stran SMK-MKP a Most-Híd, které zastupují maďarskou menšinu na Slovensku. Obě strany byly v těchto krajích silné, ale nebyly jediné. Typicky strana SMER nominovala například z Banskobystrického kraje větší počet zástupců ve všech volbách. Dále Lidová strana naše Slovensko (LSNS) měla v Banskobystrickém kraji po volbách v letech 2016 a 2020 nejvyšší počet zástupců, což pravděpodobně souvisí s jejich silnou volební podporou právě v Banskobystrickém kraji. Působení stran SMK-MKP a Most-Híd mělo tedy na výsledky jižních krajů určitě pozitivní vliv, ale určitě jej nelze spojovat pouze s těmito dvěma stranami. Zejména u strany Most-Híd se objevuje tendence právě k většímu počtu zástupců z Bratislavského kraje.

10 Geografická reprezentace v Nizozemí

Další kapitola analytické části práce rozebírá výsledky geografické proporcionalnosti v Nizozemí. Struktura kapitoly je podobná té předchozí. Nejprve jsou rozebrána jednotlivá očekávání, ověřena jejich platnost a výsledky spojeny s možnými příčinami.

10.1 Nadreprezentace metropolitních oblastí

S nadreprezentací metropolitních oblastí se stejně jako u Slovenska setkáváme i v Nizozemí. Provincie, u kterých se předpokládá nadreprezentace, jsou v Nizozemí celkem tři (Severní Holandsko, Jižní Holandsko a Utrecht).

Hodnoty v tabulkách ukazují, že očekávání o nadreprezentaci metropolitních regionů v Nizozemí se potvrdilo. Všechny tři provincie dosahovaly ve sledovaném období (2002–2021) určité nadreprezentace. Při zprůměrování hodnot těchto tří provincií byla nejvíce nadreprezentovanou provincií Jižní Holandsko (1,80), poté Severní Holandsko (1,41) a Utrecht (1,35).

Tabulka 2: Míra geografické proporcionality v Nizozemí

Region	Volby 2002		Volby 2003		Volby 2006		Volby 2010	
	X	Y	X	Y	X	Y	X	Y
Flavoland	2	0,61	3	0,99	4	1,28	4	1,22
Zeeland	4	1,14	4	1,15	3	0,86	2	0,58
Drenthe	4	0,88	4	0,97	2	0,46	3	0,70
Groningen	4	0,72	7	1,31	7	1,20	4	0,75
Frísko	7	1,17	6	1,03	5	0,85	5	0,85
Overijssel	6	0,58	8	0,80	7	0,69	9	0,91
Utrecht	13	1,23	15	1,43	14	1,31	17	1,58
Limburg	7	0,64	9	0,85	9	0,85	9	0,88
Gelderland	8	0,43	10	0,55	8	0,44	4	0,22
Severní Brabantsko	11	0,49	9	0,41	12	0,54	9	0,41
Severní Holandsko	36	1,52	31	1,32	36	1,54	29	1,25
Jižní Holandsko	48	1,51	42	1,34	41	1,31	51	1,66

X = počet poslanců   Y = hodnota proporcionality (1 = absolutně proporční hodnota)

Tabulka 3: Míra geografické proporcionality v Nizozemí

Region	Volby 2012		Volby 2017		Volby 2021	
	X	Y	x	Y	x	Y
Flavoland	3	0,90	1	0,30	2	0,56
Zeeland	2	0,60	2	0,59	2	0,59
Drenthe	3	0,66	2	0,43	1	0,23
Groningen	4	0,75	5	0,97	6	1,14
Frísko	5	0,87	3	0,51	4	0,69
Overijssel	6	0,60	8	0,79	6	0,58
Utrecht	11	1,01	16	1,44	17	1,46
Limburg	10	0,98	10	1,00	7	0,71
Gelderland	9	0,50	10	0,54	8	0,43
Severní Brabantsko	9	0,40	12	0,55	12	0,54
Severní Holandsko	32	1,36	35	1,47	33	1,40
Jižní Holandsko	54	1,73	45	1,41	52	1,63
X = počet poslanců			Y = hodnota proporcionality (1 = absolutně proporční hodnota)			

Nadrepräsentace poslanců z metropolitních oblastí se objevuje napříč stranickým spektrem. Rozdělení mandátů mezi jednotlivé provincie vypadá u všech politických stran velmi podobně. Běžně mají strany početnější základnu v metropolitních oblastech (zejména Severní a Jižní Holandsko) a zbytek mandátů je rozdělen podobně mezi zbylé provincie. Čím více má strana mandátů, tím zřetelnější tento jev je. U menších stran, které nemají tolik mandátů, je tento efekt znatelný méně, ale většinou i ty nejmenší strany mají reprezentaci v metropolitních regionech na úkor těch ostatních. Samozřejmě lze najít i případy, kdy strany měly drtivou většinu poslanců právě z metropolitních oblastí. Tou je např. Strana práce (PvdA), která měla po volbách v roce 2002 celkem 23 poslanců a z toho 21 pocházelo z provincií Severní a Jižní Holandsko. Dalším takovým příkladem je strana Zelených, která má často velkou část poslanců z provincií Jižní a Severní Holandsko. V průběhu celého sledovaného období se neobjevila ani jedna politická strana, která by neměla poslance v jedné ze tří metropolitních provincií.

Nadrepräsentace se ale neobjevuje pouze u tří provincií, považovaných za metropolitní. Provincie Flavoland byla lehce nadrepräsentována v letech 2006 a 2010 (1,28 a 1,22). V provincii Zeeland byla v letech 2002 a 2003 taktéž lehká nadrepräsentace (1,14 a 1,15), v provincii Groningen v letech 2003, 2006 a 2021

taktěž (1,31; 1,20 a 1,14). Provincie Frísko byla nadreprezentována jednou v roce 2002 (1,17). Celkově by se dalo říct, že geografická reprezentace v Nizozemí není naprosto dokonalá a k nadreprezentaci některých oblastí opravdu dochází. Pokud pomineme nadreprezentaci metropolitních oblastí a porovnáme nadreprezentaci v přilehlých a periferních regionech, uvidíme, že periferní provincie byly v průběhu sledování vícekrát nadreprezentovány než ty přilehlé.

Lepší výsledky periferních provincií mohou být dány právě velkou vzdáleností těchto provincií od metropolitních oblastí. Periferní regiony jsou od metropolitních svým způsobem odtržené a místní lidé se s metropolitními oblastmi necítí tolik propojeni. Pro místní obyvatele tak může být velmi důležité, aby mohli volit kandidáty, které znají a od kterých očekávají, že se budou snažit hájit zájmy jejich regionu. Aby mohly strany soutěžit o tamní voliče, je pro ně nutné nominovat místní kandidáty. To však nemusí platit právě v regionech, které přímo sousedí nebo jsou geograficky blíže těm metropolitním. Pro voliče v přilehlých oblastech místní kandidáti nemusí hrát takovou roli. Mohou spoléhat na to, že právě jejich bližší vazby na metropolitní oblasti jim zajistí to, že zastupitelé budou brát v potaz i jejich zájmy a budou jednat také v jejich prospěch (Latner & McGann, 2005).

Stejně jako na Slovensku jsou i zde velmi důležité politické strany a to, jakým způsobem sestaví své kandidátní listiny. I zde jsou oba systémy v něčem odlišné. V Nizozemí běžně dochází k tomu, že na kandidátních listinách jsou nejvíce zastoupeny dvě ze tří metropolitních oblastí. Těmi jsou Severní a Jižní Holandsko. U třetí metropolitní provincie Utrecht se toto neděje a většinou je počet zástupců srovnatelný s některými dalšími podobně lidnatými provinciemi. Pokud seřadíme regiony podle obyvatel od nejméně lidnatých až po ty nejlidnatější, lze si všimnout, že tomu kandidátní listiny do určité míry odpovídají, když nejmenší regiony mají zpravidla nejméně zástupců a počty se zvyšují postupně až k těm nejlidnatějším provinciím.

Z celkového počtu kandidátů na kandidátních listinách je tedy převaha metropolitních krajů Severní a Jižní Holandsko viditelná u takřka všech politických stran. Je tu ale jedna důležitá věc, kterou musíme zmínit. Velmi často mají strany sestaveny kandidátky tak, že přibližně mezi prvními 20–30 kandidáty najdeme

zástupce všech provincií, u některých stran i mezi prvními deseti. Asi nejúspěšnější stranou při sestavování kandidátních listin je strana Křesťansko-demokratická výzva (CDA). Kandidátky CDA bývají pravidelně sestaveny nejlépe ze všech stran a tendence k nadreprezentaci některých provincií je zde vidět v porovnání s ostatními velmi málo. Nejlépe sestavené listiny má právě ve smyslu reprezentace provincií, strana má pravidelně velmi rovnoměrně rozdělené kandidáty napříč všemi regiony v průběhu celého sledovaného období.

10.2 Podreprezentace provincií přímo sousedících s metropolitními oblastmi

Druhé očekávání, které bylo formulováno, předpokládá, že nadreprezentace metropolitních oblastí se projeví na úkor provincií, které s těmito kraji přímo sousedí, namísto periferních provincií, které budou reprezentovány lépe. Slovenský model tyto výsledky sice nepotvrdil, ale výsledky Nizozemí jsou v tomto ohledu o něco zajímavější.

Provincie přímo sousedící s metropolitními oblastmi jsou Severní Brabantsko a Gelderland. Obě tyto provincie mají v průběhu celého sledovaného období velmi stabilní výsledky, které odpovídají dvěma nejhůře reprezentovaným provinciím. Průměrné hodnoty provincií jsou 0,44 a 0,47. Tyto výsledky tedy potvrzují druhý předpoklad o podreprezentaci provincií přímo sousedících s metropolitními oblastmi.

Výsledky tedy druhé očekávání potvrdily, ale objevují se i některé další provincie, které byly silně podreprezentované. Provincie Drenthe, která dle charakteristiky spadá do kategorie přilehlých provincií, několikrát dopadla také velmi špatně, konkrétně po volbách v letech 2006, 2017 a 2021 s hodnotami 0,46; 0,43; 0,23. Po volbách v roce 2021 to byl výsledek horší než v provinciích Gelderland a Severní Brabantsko. Druhou je provincie Flavoland, která také spadá do kategorie přilehlých provincií. Po volbách v roce 2017 měla hodnotu geografické proporčnosti 0,30.

Pokud se podíváme na výsledky zbylých regionů z hlediska jejich podreprezentace celkově, lze si všimnout dalších zajímavých výsledků. Při pohledu na přilehlé a periferní provincie je vidět, že periferní provincie dosahují o něco málo

lepších výsledků než ty přilehlé. Při zprůměrování hodnot ve sledovaném období mají periferní provincie Zeeland, Limburg a Groningen hodnoty 0,78; 0,84 a 0,97. Přilehlé provincie Flavoland, Drenthe a Overijssel pak 0,83; 0,61 a 0,70.

Z tabulek lze také vidět, že po volbách v letech 2017 a 2021 byla situace s geografickou proporčností v Nizozemí o něco horší než v předchozích letech. V triádě metropolitních provincií Severní a Jižní Holandsko a Utrecht se počet zástupců o něco zvýšil a okamžitě se to promítlo do výsledků ostatních. O poznání více je toto zvýšení poslanců z metropolitních oblastí na úkor přilehlých provincií spíše než těch periferních. Pravděpodobně toto zhoršení mohlo způsobit to, že se do parlamentu dostalo větší množství politických stran, které měly pouze jednotky mandátů. Po volbách v roce 2017 bylo v parlamentu 13 politických stran, v roce 2021 pak dokonce 20. Vzhledem k nastavení volebního systému v Nizozemí není velký počet parlamentních stran až tak překvapivý. Nicméně by právě kvůli tomu mohlo docházet k větší nadreprezentaci metropolitních oblastí, a to z důvodů, o kterých se zmiňuje kapitola Nadreprezentace metropolitních oblastí (pro Nizozemí). Ten důvod souvisí s tím, že velké politické strany (bereme v potaz tři nejúspěšnější strany ve volbách) do velké míry zajišťují mandáty středním a menším provinciím. Pokud by oslabily tři nejsilnější strany, může to znamenat snížení počtu zástupců pro menší a střední provincie, a naopak strany, které mají pouze jednotky mandátů, by zastoupením v metropolitních oblastech zde mohly zlepšit výsledky na úkor zbylých provincií.

10.3 Proporčnější reprezentace provincie Frísko oproti přilehlým provinciím

Provincie Frísko je specifickou provincií zejména díky tomu, že má vlastní jazyk. Je zde předpokládána silná regionální identita voličů, kteří budou chtít volit místní kandidáty. Aby zde mohly strany myslet na volební úspěch, budou se tomuto faktu muset přizpůsobit.

Prakticky v průběhu celého sledovaného období si tato provincie vedla velmi dobře. Po volbách v letech 2002 a 2003 byla provincie dokonce lehce nadreprezentována. Další výsledky byly lehce pod ideálem proporčnosti. Výjimkou

v této velmi dobré reprezentaci je pak zejména rok 2017, kdy byla reprezentace v tomto kraji nejslabší (0,51). Průměrná hodnota reprezentace byla 0,85. To potvrzuje třetí předpoklad o lepší reprezentaci provincie Frísko oproti přilehlým provinciím.

Lepší výsledky této provincie mohou být způsobeny právě výše zmíněnou specifičností. Nepůsobí zde žádná malá regionální strana, která by měla dostatečně velký zisk hlasů na to, aby se dostala do parlamentu. Výsledky v této provincii ukazují, že jsou zde voličsky silné velké celonárodní strany.

Typicky Křesťansko-demokratická unie (CDA) je v této oblasti velmi silná, dále pak též Strana práce (PvdA) a Lidová strana pro svobodu a demokracii (VVD). Výsledky stran v této provincii jsou téměř totožné. Největší množství hlasů zde pravidelně získávají v různém pořadí tyto tři politické strany (výjimkou byl rok 2006, kdy místo VVD zde byla Socialistická strana (SP)).

To se ale mění právě po volbách v roce 2017, kdy jsou hlasy mnohem výrazněji rozprostřeny mezi více politických stran. Tři největší strany už nezískávají největší množství hlasů. Stejně tak vypadají i výsledky po volbách v roce 2021. Výsledky naznačují, že si provincie vede dobře, pokud jsou ve volbách úspěšné velké celonárodní strany, které této provincii z velké části reprezentaci zajistí. Ve volbách v roce 2002 měla provincie sedm zástupců, z toho šest jich bylo ze tří nejsilnějších stran v těchto volbách. Po volbách v roce 2003 byla se šesti zástupci stále lehce nadreprezentovaná. Celkem tři zástupce měla vítězná CDU, dva zástupce druhá PvdA a jednoho měla Křesťanská unie. Po volbách v roce 2017 se ale do parlamentu dostává vícero menších stran, vítězné strany už nemají takové množství mandátů a promítá se to do reprezentace Fríské provincie.

Závěr

V obou sledovaných zemích se objevují určité vzorce geografické reprezentace, které ale nejsou totožné. Obě země mají rozdílné nastavení volebních systémů, což má vliv na podobu stranických systémů a v důsledku také na konečné výsledky. Závěr čtenáři nabízí shrnutí výsledků v obou zemích a jejich srovnání.

V této bakalářské práci byla stanovena hlavní výzkumná otázka takto: Dochází u proporčních systémů s celonárodním volebním obvodem k nadreprezentaci určitých geografických oblastí? Odpověď na hlavní výzkumnou otázku je kladná. Na otázku bylo odpovídáno prostřednictvím stanovených očekávání pro obě země.

Nadreprezentace metropolitních oblastí je platná pro obě země, ačkoli v každé z nich v jiné míře. První očekávání se tak potvrdilo. Nadreprezentace Bratislavského kraje na Slovensku je velmi silná a s výjimkou Trnavského a Banskobystrického kraje jde na úkor všech zbylých krajů. Co se týče Nizozemí, nadreprezentaci lze sledovat i zde. Nejsilnější je v silné triádě provincií Utrecht, Severní a Jižní Holandsko. Je nutné říci, že nadreprezentace zde ale zdaleka není tak extrémní jako v případě Bratislavského kraje na Slovensku. Mimo to jsou zde další provincie, u kterých se mírná nadreprezentace také objevuje. Tento rozdíl v míře nadreprezentace by mohl být způsoben tím, že v Nizozemí jsou metropolitní oblasti hned tři. Geograficky jsou si velmi blízko a tvoří jádro celého Nizozemí. Nadreprezentace se tak může více rozprostřít. Naproti tomu u Slovenska je centrální oblast tvořena zejména hlavním městem a jeho blízkým okolím. To by také vysvětlovalo, proč například Košický kraj s druhým největším městem v zemi nadreprezentovaný není. Další věc, která má pravděpodobně vliv na mnohem menší míru nadreprezentace metropolitních oblastí v Nizozemí, je fakt, že nadreprezentace se objevuje také u specifických a periferních regionů, což se v případě Slovenska neděje (Madleňák, 2019).

Dalo by se předpokládat, že velkou výhodou nizozemského volebního systému v dosahování lepších geograficko-proporčních výsledků bude nastavení kandidátních listin, kdy mají nizozemské strany možnost podávat různé kandidátky v různých regionech. Zdá se tak velmi jednoduché nominovat místní kandidáty z různých

geografických oblastí právě ve srovnání se slovenskými stranami, které mohou odevzdat pouze jednu kandidátní listinu. Tato možnost je ale bohužel mezi nizozemskými politickými stranami využívána naprosto minimálně, a nemá tak vliv na konečné výsledky. Nicméně kandidátní listiny zde určitě sehrávají svoji roli, zejména jejich sestavení, které mají v rukou politické strany. Ukazuje se, že pro slovenské politické strany není kritérium teritoriální reprezentace až tak důležité. Odpovídají tomu také jejich kandidátní listiny, které jsou mnohem méně vyvážené, než je tomu v Nizozemí. Zde to naopak vypadá, že teritoriální reprezentace je zde alespoň částečně brána v potaz a výsledky v Nizozemí jsou proporcivnější. To je určitě zajímavý výsledek vzhledem k tomu, jak jsou oba systémy nastaveny směrem ke kandidátním listinám. Nizozemské politické strany jsou schopny lépe dosáhnout teritoriální reprezentace ve více provinciích a s menším počtem jmen na kandidátkách. Možná by právě to mohla být jedna z cest u Slovenska. Pokud by strany mohly nominovat například jen polovinu (75) ze současných 150 kandidátů, mohlo by se pak více zástupců periferních oblastí objevit na volitelných příčkách.

V čem jsou si oba systémy podobné, je fakt, že nadreprezentace metropolitních oblastí se objevuje napříč politickým spektrem a týká se velké většiny parlamentních stran jak v Nizozemí, tak na Slovensku. V obou systémech najdeme strany s extrémním zastoupením v některém z regionů, ale objevují se i případy poměrně vyrovnaných zastoupení.

U podreprezentace regionů přímo sousedících s metropolitními oblastmi jsou výsledky v obou zemích naprosto rozdílné. Na jedné straně Slovensko, u kterého do kategorie krajů sousedících s metropolitními oblastmi spadá pouze Trnavský kraj, ukazuje, že je to právě Trnavský kraj, který si po tom Bratislavském vede v míře geografické proporcivnosti nejlépe. Poměrně dobré výsledky má také kraj Banskobystrický, ale jinak je nadreprezentace Bratislavského kraje na úkor všech zbylých krajů. Na druhé straně je Nizozemí, kde se předpoklad podreprezentace provincií přímo sousedících s těmi metropolitními potvrdil u obou. Druhé očekávání se vyplnilo u Nizozemí, u Slovenska se toto očekávání nepotvrdilo.

Odpověď na otázku, proč jsou v tomto aspektu obě země naprosto odlišné, pravděpodobně nemá mnoho společného s rozdílným nastavením volebních systémů

nebo rozdílným počtem stran ve stranickém spektru. Spíše se jedná o geografické rozložení obou zemí. Obě nejhůře reprezentované provincie v Nizozemí jsou velmi blízko metropolitním oblastem. Dalo by se říci, že jsou tyto provincie rozšířením těch metropolitních, je tu velké množství obyvatel. Pro voliče z těchto provincií pravděpodobně nebude hrát takovou roli, jestli je reprezentuje člověk přímo z jejich provincie, a zřejmě se to nijak neodrazí ani na hlasování těchto voličů. Pokud by existoval stejný systém i u nás, dalo by se to přirovnat následovně. Voličům ze Středočeského kraje bude pravděpodobně jedno, jestli je bude zastupovat někdo přímo ze Středočeského kraje, nebo z Prahy. Pro člověka z Moravskoslezského kraje už ale tato skutečnost může hrát roli. Přesně z těchto důvodů pro strany v Nizozemí není tak důležité nominovat kandidáty z krajů přímo sousedících s metropolitními oblastmi.

Na Slovensku je ale situace naprosto odlišná a Madleňák (2019) tyto výsledky vysvětluje následovně. Podle jeho výzkumu je politické členění země velmi podobné tomu socioekonomickému, kdy jsou na tom lépe regiony na severozápadě země, a naopak jihovýchodní regiony zaostávají. Status periferních regionů se tak prolíná jak v socioekonomické, tak v politické rovině. Tyto závěry potvrzují i výsledky Košic jak na úrovni města, tak kraje. I přes to, že by se Košice daly označit za druhé důležité centrum země, v porovnání s dalšími kraji (i krajskými městy) tomu výsledky v politické rovině vůbec neodpovídají (Madleňák, 2019).

Další argument, který by vysvětloval lepší výsledky jak metropolitního, tak dalších blízkých krajů, je ten, že se političtí představitelé z praktických důvodů stěhují blíže hlavnímu městu (Madleňák, 2019).

Lepší reprezentace specifických oblastí se potvrdila jak v případě Slovenska, tak Nizozemí. Třetí očekávání se tak naplnilo u obou zemí. Obě země byly v tomto ohledu poněkud specifické. U Slovenska se předpokládala lepší reprezentace jižních krajů (Trnavský, Nitrianský a Banskobystrický) na úkor severních (Trenčinský a Žilinský) a tento předpoklad se potvrdil. Nicméně okolnosti, které tomuto výsledku napomohly, byly poněkud odlišné od původního očekávání. Předpoklad byl, že na tento lepší výsledek jižních krajů budou mít největší vliv strany hájící maďarskou menšinu na Slovensku (SMK-MKP a Most-Híd), které jsou v jižní části Slovenska

velmi silné a jejichž největší voličská základna se nachází právě zde. Tento předpoklad byl ale pravdivý pouze částečně. Obě strany byly v jižních regionech voličsky opravdu silné a jejich mandáty mohly částečně vylepšit výsledky krajů na jihu země, ale určitě to nebyla pouze jejich zásluha. Na lepších výsledcích jižních krajů se podílely další politické strany, které zde měly větší množství zástupců, a to zejména v porovnání se stranou Most-Híd, která má typicky nejvíce zástupců v Bratislavském kraji.

U Nizozemí se taktéž potvrdila lepší reprezentace provincie Frísko v porovnání s přilehlými provinciemi. Ve prospěch této provincie hovoří především silná regionální identita tamních voličů. Dalo by se předpokládat, že zde bude působit menší regionální strana soustředící se pouze na tento region, která bude reprezentovat výhradně zájmy této provincie. Žádná taková strana zde ale nepůsobí. Naopak jsou to velké celonárodní politické strany, které jsou zde tradičně úspěšné. Úspěch těchto velkých stran hraje ve prospěch provincie, a to vzhledem k tomu, že jsou to nejčastěji právě tři nejsilnější politické strany, které zajišťují reprezentaci této provincie. Převaha těchto stran se ale po posledních dvou volbách v letech 2017 a 2021 začala snižovat a na reprezentaci provincie se to promítlo negativním způsobem. Provincie si po těchto dvou volbách zapsala dva nejslabší výsledky vůbec.

Hlavní výzkumná otázka v této práci zněla: Dochází u proporčních systémů s celonárodním volebním obvodem k nadreprezentaci určitých geografických oblastí? Odpověď na hlavní výzkumnou otázku je určitě kladná. K nadreprezentaci některých geografických oblastí skutečně dochází v obou porovnávaných systémech, ačkoli u každého z nich v jiné míře. U Slovenska dochází k extrémní nadreprezentaci Bratislavského kraje jako metropolitní oblasti. U Nizozemí je nadreprezentace také viditelná, ale je mnohem více rozptýlena. Odpověď na otázku, proč je nizozemský volební systém schopný produkovat lepší geograficky proporční výsledky, musíme pravděpodobně hledat zejména v rozdílném nastavení obou systémů. Nizozemí má pro naplnění geografické proporčnosti pravděpodobně o něco lepší podmínky než Slovensko, a ačkoli tyto lepší podmínky v Nizozemí strany často nevyužívají tak, jak by mohly (podávání více kandidátních listin), i tak produkují dobré výsledky.

Zde určitě hraje roli také to, že si nizozemské strany dávají více záležet na tom, aby nominovaly kandidáty ze všech oblastí země. Kandidátky nizozemských politických stran jsou v tomto ohledu určitě úspěšnější než u slovenských stran. U Slovenska je podle mého názoru největší nevýhodou model jedné dlouhé kandidátní listiny, kdy se velké množství kandidátů z periferních oblastí ztratí na nevolitelných příčkách. Otázkou zůstává, jestli by slovenské strany přistoupily k nominaci jinak, kdyby měly podobné možnosti jako ty nizozemské.

Seznam tabulek a obrázků

Seznam tabulek

Tabulka 1: Míra geografické proporcionality na Slovensku	38
Tabulka 2: Míra geografické proporcionality v Nizozemí	44
Tabulka 3: Míra geografické proporcionality v Nizozemí	45

Seznam obrázků

Obrázek 1: Slovenské kraje	31
Obrázek 2: Nizozemské provincie	32
Obrázek 3: Volební podpora SMK-MKP po volbách v roce 2006.....	43

Prameny a literatura

Beblavý, M., & Veselkova, M. (2014). Preferential voting and the party-electorate relationship in Slovakia. *Party politics*, 20(4), 521–532.

Bickerstaff, S. (2020). *Election Systems and Gerrymandering Worldwide*. Austin: Springer.

Dutch Revue. (2019). *Provinces in the Netherlands: the easy guide*. <https://dutchreview.com/culture/provinces-in-the-netherlands/>

Gallagher, M. (1991). Proportionality, Disproportionality and Electoral Systems. *Electoral Studies*, 10(1), 33–51.

Gimpel, J. G., Karnes, K. A., McTague, J., & Pearson-Merkowitz, S. (2008). Distance-decay in the political geography of friends-and neighbors voting. *Political geography*, 27, 231–252.

Hána, D. (2014). Local development implications of pork-barrel: A case study of a Czech district. *AUC Geographica*, 49(2), 73–86.

Herron, S. E., Pekkanen, J. R., & Shugart, S. M. (2018). *The Oxford Handbook of Electoral Systems*. New York: Oxford University Press.

Charvát, J. (2016). Národní nebo bratislavská rada? Celostátní volební obvod, proporcionalita a teritoriální zastoupení ve slovenských parlamentních volbách. *Sociológia*, 48(5), 431–453.

Charvát, J. (2017). Single nationwide electoral district, proportionality, and territorial representation: A case study of Slovak Parliamentary elections. *Revue des Sciences Politiques*, 55, 57–67.

Chytilík, R., Šedo, J., Lebeda, T., & Čaloud, D. (2009). *Volební systémy*. Praha: Portál.

Klamo, J. (2007). *Slovensko – volby 2006*. Parlamentní institut.

- Krištofík, M. (2001). Volebný systém do Národnej rady Slovenskej republiky. *Středoevropské politické studie*, 3(4),1–7.
- Latner, M., & McGann, A. (2005). Geographical representation under proportional representation: The cases of Israel and the Netherlands. *Electoral Studies*, 24(4), 709–734.
- Lebeda, T. (2001). Hlavní proměnné proporčních volebních systémů. *Sociologický časopis*, 37(4), 425–448.
- Lee, E. F. (2007). Geographic Representation and the U.S. Congress. *Maryland Law Review*, 67(1), 51–61.
- Madleňák, T. (2019). Geografická reprezentativa poslancov NR SR zvolených v podmienkach jedného volebného obvodu. *Sociológia*, 51(5), 483–501.
- Mikešová, R., & Kostecký, T. (2016). Geografická reprezentativa poslanců zvolených do Poslanecké sněmovny českého parlamentu za první republiky (1918–1938) a po roce 1989. *Středoevropské politické studie*, 18(4), 354–380.
- Netherlands Institute for Multiparty Democracy. (2008). *The Dutch Political System in a Nutshell*. Amsterdam, Netherlands: Instituut voor Publiek en Politiek.
- Office for Democratic Institutions and Human Rights (OSCE). (2021). *Netherlands, Parliamentary Elections, 17 March 2021: Needs Assessment Mission Report*. Warsaw, Poland: Organization for Security and Co-operation in Europe.
- Pecháček, Š., & Kolář, P. (2008). *Volební systémy ve vybraných zemích Evropy*. Parlamentní institut.
- Pitkin, H. (1967). *The concept of representation*. Berkeley: University of California Press.
- Put, G. J. (2016). Determinants of geographical representation on candidate lists in flexible-list systems: Lessons from the Belgian case. *Politics*, 36(2), 180–196.

Put, G. J., Maddens, B., & Verleden, F. (2017). The within-district distribution of party candidates: A geographical analysis of party lists for Belgian lower house elections. *Acta Politica*, 52(2), 1–20.

SME. (2006). *Výsledky parlamentných volieb 2006*. <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/2006/vysledky>

Spáč, P. (2016). The role of ballot ranking: Preferential voting in nationwide constituency in Slovakia. *East European Politics & Societies*, 30(3), 644–663.

Spáč, P., Voda, P., & Zagrapan, J. (2016). Abeceda jako nástroj úspechu. Prípady regionálnych volieb na Slovensku. *Sociológia*, 48(1), 71–90.

Šedo, J. (2007). *Volební systémy postkomunistických zemí*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Taagepera, R., & Shugart, M. (1989). *Seats and Votes. The Effects and Determinants of Electoral Systems*. New Haven: Yale University Press.

Tweede Kamer. (2011). *Election and the formation of a Cabinet*. Dostupné z: <https://www.houseofrepresentatives.nl/elections>

Univerzita Palackého v Olomouci. (2008). *Slovensko regionální geografie – Portréty regionů*. <https://geography.upol.cz/soubory/lide/smolova/RGSR/ucebnice/portrety.html>

Ústavní zákon č. 460/1992 Sb., Ústava Slovenskej republiky.

Zákon č. 180/2014 Z. z., o podmienkach výkonu volebného práva.